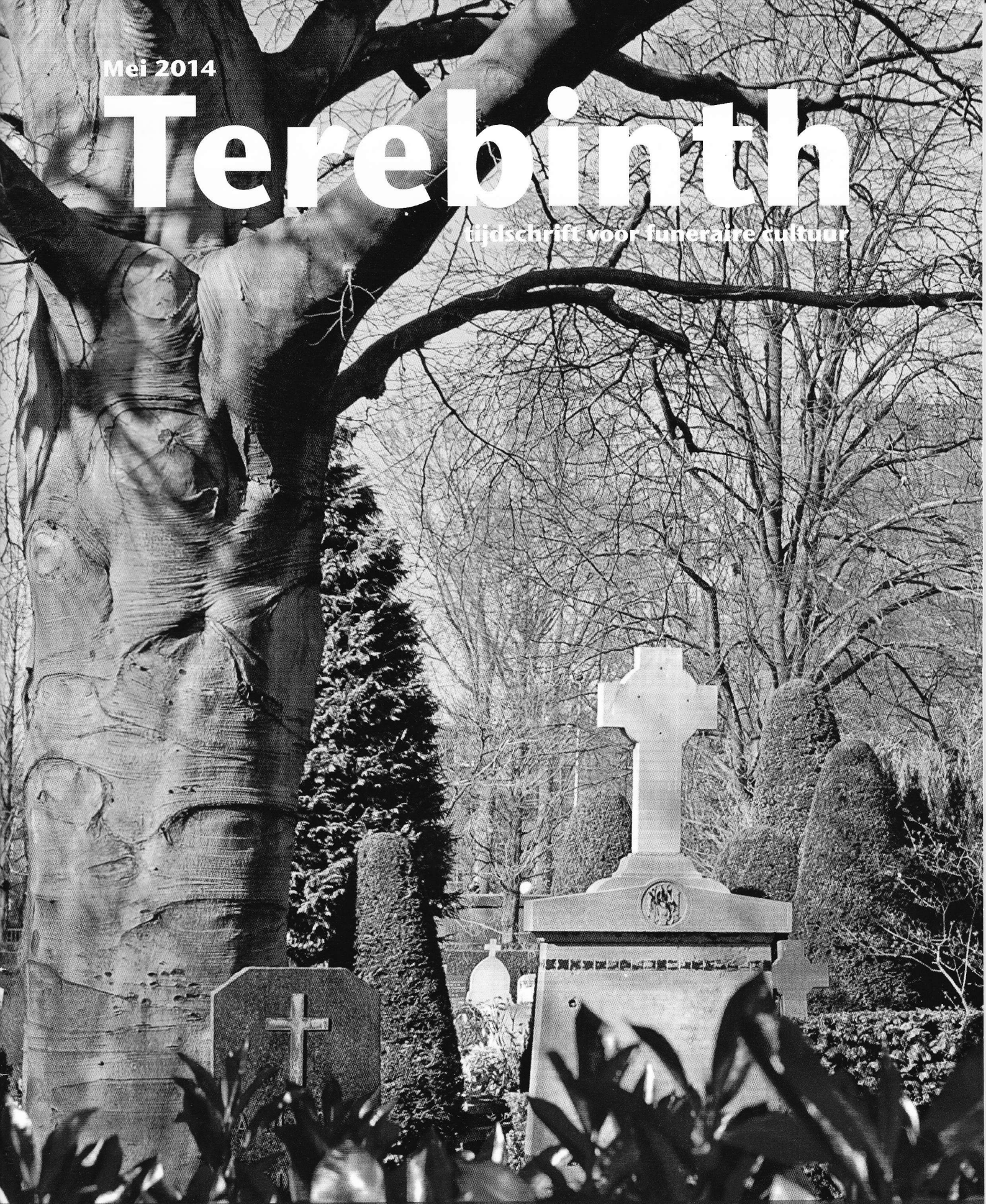
Mei 2014

Terebinth

tijdschrift voor funeraire cultuur

***Special* Week van de Begraafplaats**

Wandelen over Begraafpark Heilig Land Stichting

Een dagje op een begraafplaats

Begraaf- en gedenkpark Heilig Land Stichting: succesformule?

Geruis van de stad in de verte. Een vader laat zijn zoontje uit. Ik vraag of dit de begraafplaats is – ik zie de steen met de naam over het hoofd. 'Ja,' zegt hij, 'maar mensen wandelen hier ook, hoor.' Precies. Na een wandeling van ruim drie uur val ik op een vroege lentedag in maart in slaap op een van de talloze bankjes. Geen wonder: het park is 7 hectaren groot, biedt onderdak aan 1868 graven en urnen, en er is van alles te zien.

Voor wie zelf poolshoogte wil gaan nemen, is het handig iets te weten over de geschiedenis van dit gedenkpark in de gemeente Groesbeek bij Nijmegen. Aanvankelijk was dit bos een stuk hei, waar in 1913 een begraafplaats zou komen. De opbrengst van de begraafplaats moest bijdragen in de kosten van de Heilig Land Stichting, het Bijbels Openluchtmuseum, waar het park bij hoorde. De stichting streefde ernaar om de heilige plaatsen in Palestina na te bouwen of, in elk geval, om daar een indruk van te geven. Zo konden de gelovigen dichtbij huis een beeld van het heilige land krijgen zonder een verre en dure reis. De stichter van het museum, de Waalwijkse kapelaan Arnold Suys (1870-1941), zag het als een bedevaartsoord.

Heilig Graf

In het park kreeg Golgotha (de Calvarieberg) een plaats, de rots waarop Christus aan het kruis was gehangen. Ook is het Heilig Graf nagebouwd, waar Christus drie dagen na zijn kruisdood uit was opgestaan. Gelovigen konden in de crypte van de Calvarieberg een graf kopen. Goedkoper waren de graven eromheen, de zogenaamde 'tuingraven', met een laag muurtje, zoals die ook in Palestina gebruikt werden. Kapelaan Suys beval deze plek als begraafplaats voor katholieken warm aan. Uiteindelijk was het immers zijn bedoeling om uit de opbrengsten van het museum ook de bouw van een nationale Heilig Hartbasiliek te bekostigen, zoiets als de Sacré Coeur in Parijs. De basiliek is er nooit gekomen, maar wel een kerk, een pastorie en een klooster – naast het gedenkpark.

Beeldende kunst

Beeldend kunstenaar Piet Gerrits (1878-1957) kreeg de kans zijn stempel op het park te drukken. De bezoeker komt er grafmonumenten tegen die door hem zijn gemaakt, maar ook andere objecten. Die heeft het park te danken aan de connectie met het openluchtmuseum, dat nu Museum Orientalis heet. Sommige voorwerpen stonden voorheen in het museum, andere begonnen hun bestaan direct in het park. Van Gerrits zijn ook de tableaus die de inhoud van de Bergrede uitbeelden, de Hof van Olijven, en Golgotha met het Heilig Graf. Verder is hij verantwoordelijk voor de kleurige glasmozaïeken en tegeltableaus die de lijdensweg van Christus verbeelden. Deze staties vormen nog steeds de kern van het park. Verderop komen we de manshoge beelden van de Goede en de Slechte Zaaier tegen. Bij de ingang van het park staat Johannes de Doper bij een bronzen fontein die het eeuwige leven symboliseert: een boom met takken waaruit water spuit – in dit nog kale jaargetij amper van andere bomen te onderscheiden.

Natuur

Park, beelden en kruisweg hebben in de jaren zestig een periode van verval meegemaakt, maar zijn in 2004 als geheel tot Rijksmonument verklaard. Met goede argumenten: het totale concept is illustratief voor het denken in de context van de katholieke emancipatie in het begin van de

Johannes de Doper bij de bronzen fontein. Foto boven: Cenakelkerk, parochie- en bedevaartskerk

20ste eeuw en maakt onmiskenbaar deel uit van het katholieke cultureel erfgoed. Bovendien is het complex (inclusief de Cenakelkerk) een goed voorbeeld van het Oriëntalisme in de Nederlandse architectuur. Er werd een restauratieplan gemaakt voor de gebouwen en intussen is nagenoeg alles hersteld, zoals de twee tegeltableaus die destijds gemaakt werden door De Porceleyne Fles in Delft. De restauratie van ca. 1,2 miljoen euro is betaald uit een Kanjersubsidie en uit eigen middelen.
Het park ligt op de stuwwal tussen Nijmegen en Groesbeek, op een heuvelachtig terrein. Het begon met de graven in de crypte en daarna kwamen de tuingraven. Later volgden er een columbarium, een urnentuin, een urnenbos, een strooiveld en een grafheuvel. Voor de parochianen van de Cenakelkerk was er al een strook voor graven gereserveerd. Nu is iedereen welkom, ook niet-katholieken. De karakteristieke tuintjes hebben natuurstenen muurtjes, altijd gemetseld van Kunradersteen uit Voerendaal. Er is veel ruimte, zodat er niet alleen een- en tweepersoonsgraven te vinden zijn, maar ook grotere ommuurde familiegraven. Nog steeds kunnen hele families er terecht om een gezamenlijk grafmonument te arrangeren – of het nu om tien graven gaat, of om vijftien urnen. Voor een beperkt aantal jaren, maar ook voor onbepaalde tijd.
Het bos is langzaam gegroeid: vanzelf en via allerlei aanplantingen. Voor wie een indruk wil krijgen van verschillende bomensoorten, is er een bomenroute met 48 bordjes en bijbehorend bomenboek. In het vroege voorjaar komen vooral de rododendrons en de coniferen tot hun recht.

De karakteristieke tuintjes hebben natuurstenen muurtjes, altijd gemetseld van Kunradersteen uit Voerendaal

Toekomstplannen

De manager van de begraafplaats, Marieke van Baarle, legt uit dat er voortgebouwd wordt aan de begraafplaats: 'We gaan nog terrasgraven aanleggen, natuurgraven met een vergankelijke markering. Er komt een bijzondere plek voor urnen bij en een groene wand van varens, voor asbussen.'
De status van rijksmonument heeft voordelen maar ook hier gaat het om de exploitatie van een bedrijf waar acht mensen (onder wie twee metselaars) werken, in een tijd waarin het publiek minder geld wil besteden aan de laatste rustplek. Maar dit park kent wellicht een succesformule, want als er een begraafplaats kan overleven, dan is het deze wel: er is kunst, cultuur, natuur én geschiedenis te vinden. 'Ja,' zegt Van Baarle, 'we streven bewust naar diversiteit: mensen kunnen een graf regelen, maar ook hun urn is welkom. Variatie en keuzemogelijkheden zijn onze pluspunten, inclusief de aanwezigheid van een historische zaal om samen te komen. De net gerestaureerde Hemelvaartskoepel geeft ons mogelijkheden om concerten te organiseren.'
De natuur blijft daarbij gelukkig overheersen: het natuursteen van de graven en zelfs van de beeldhouwwerken past bij de omringende natuur, terwijl ervoor gezorgd wordt dat kleur en materiaalgebruik van de grafmonumenten in harmonie met de natuur en de omgeving zijn. Dat maakt ook de kracht van het gedenkpark uit.

Karakteristieke graftuintjes. Foto boven: De Bergrede met tableaus van Piet Gerrits

Week van de Begraafplaats

De eerste week van juni is een goed moment om de begraafplaats te bezoeken: er staan lezingen (erfgoed), rondleidingen (graven, bomen) en workshops (filosofie, rituelen) op het programma.

Korrie Korevaart

Alles over geschiedenis en opzet van de begraafplaats is te vinden op www.heiliglandstichting.com, met informatie over de mogelijkheden voor een laatste rustplaats anno 2014 en het programma in de Week van de Begraafplaats. Voor de beschrijving van een wandeling door het park, zie www.heiliglandstichting.com/rondleiding_files/rondleiding.pdf
Adres: Mgr. Suyslaan 4, 6564 BV Heilig Landstichting.
Openingstijden: Wandelpoortje Pastoor Rabouplein (het plein voor de Cenakelkerk): dagelijks van 09.00 tot 18.00 uur; wandelpoortje aan de Mgr. Suyslaan: dagelijks van 09.00 uur tot zonsondergang.